

भेंडीवरील किडीचे एकात्मिक व्यवस्थापन

डॉ. भैर्यासाहेब गायकवाड
विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्रज्ञ)
कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

डॉ. हनुमान गरूड
विषय विशेषज्ञ

डॉ. अजय किनखेडकर
कार्यक्रम समन्वयक

भेंडी पिकाचे उत्पादन कमी येणे याचे कारण म्हणजे किडीचा प्रादुर्भाव. सर्वसाधारणपणे किडीमुळे २० ते ३० टक्के नुकसान होते. त्याशिवाय रासायनिक कीटकनाशकांचा अनावश्यक वापर केल्यास कीटकनाशकांचा अंश राहून त्याचे दुष्परिणाम होतात. त्यामुळे किडीचे एकात्मिक व्यवस्थापन करणे जरूरीचे आहे.

शेंडे व फळ पोखरणारी अळी: ही कीड वर्षभर कार्यक्षम असते. जास्त आर्द्रता व जास्त उष्णतामान ह्या किडीला पोषक असते. उन्हाळ्यामध्ये ह्या किडीचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणात होत असतो. सुरुवातीच्या काळात या कीडीची अळी अंड्यातून बाहेर निघाल्यानंतर कोवळ्या शेंड्यामध्ये पोखरते आणि आत भुयार तयार करते. प्रादुर्भावग्रस्त पोंगा मलूल होतो, खालच्या दिशेने लोंबतो व नंतर वाळतो. झाडाला कळ्या येण्यास सुरुवात झाल्यावर हीच अळी पुढे कळ्या, फुले व फळे ह्यामध्ये शिरून त्यातील पेशी खाते. पोखरलेल्या कळ्या व फुले वाळतात आणि खाली पडतात तर प्रादुर्भावग्रस्त फळे विकृत आकाराची होतात. फळांची वाढ होत नाही.

फळ पोखरणारी अळी: अळी विविध रंगाची असून शरीराच्या दोन्ही बाजूने गडद पट्टा असतो आणि शरीरावर तुरळक केस असतात. अळी फळांना अनियमित आकाराची मोठी छिद्रे पाडून आतील भाग खाते. त्यावेळी तिचे अर्थ शरीर आत व अर्थ शरीर बाहेर असते.

तुडतुडे: या कीडीची अंडी निमुळत्या आकाराची लांबट आणि फिकट पिवळसर रंगाची असतात. पिल्ले पांढुरके फिवकट हिरवट असून तिरपे चालतात. पूर्ण वाढ झालेले तुडतुडे पाचरीच्या आकाराचे व सुमारे २ मि.मि. लांबीचे फिवकट हिरवट रंगाचे, समोरील पंखावरील वरच्या भागात एक एक काळा ठिपका असतो. या किडीचे पिल्ले व प्रौढ सहसा पानाच्या खालच्या पृष्ठभागावर राहून पेशीमधील रस शोषण करतात. प्रादुर्भावग्रस्त पाने पिवळसर आणि चुरडल्यासारखी वाटतात. ढगाळ वातावरणामध्ये ह्या किडीचा प्रादुर्भाव होत असतो.

पांढरी माशी: या किडीचे पिल्ले व प्रौढ पानातील रस शोषून घेतात. जास्त प्रादुर्भाव असल्यास पाने पिवळी पडतात. प्रौढ कीटकांच्या शरीरातून गोड चिकट द्रव पदार्थ बाहेर पडतो. ह्या द्रवावर काळ्या बुरशीची वाढ होते. त्यामुळे झाडाच्या अन्न तयार करण्याच्या प्रक्रियेवर बाधा येते. परिणामी झाडाची वाढ खुंटते व उत्पन्नावर परिणाम होतो. याशिवाय ही कीड विषाणू रोगाचा प्रसार करते.

मावा: ही कीड भेंडीच्या पांनातून तसेच कोवळ्या भागातून रस शोषण करते. याशिवाय ही कीड आपल्या शरीरातून मधासारखा गोड व चिकट पदार्थ पानावर सोडत असल्यामुळे त्यावर काळ्या बुरशीची वाढ होते व झाडाच्या अन्न तयार करण्याच्या प्रक्रियेवर विपरीत परिणाम होतो. त्यामुळे झाडाची वाढ खुंटते व उत्पन्नावर गंभीर परिणाम होतो. ही कीड विषाणू रोगाचा प्रसार करते.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- उन्हाळ्यामध्ये खोलवर नांगरणी करावी, त्यामुळे जमिनीतील किडीच्या सुप्त अवस्था उन्हामुळे व पक्षी खाऊन नष्ट होतील.
- किडग्रस्त भेंडी तोडून नष्ट करावी.
- पिकाची फेरपालट करावी.
- पक्षांना बसण्यासाठी एकरी १० पक्षी थांबे लावावेत.
- शेंडे व फळ पोखरणारी आळीचे सर्वेक्षणासाठी कामगंध सापळे प्रती हेक्टरी ७ या प्रमाणात लावावे.
- कीटकनाशकाचा अनावश्यक वापर टाळावा. त्यामुळे परभक्षी कीटक जसे ढाल, किडा, क्रोयसोपा, सिर्फीड माशी, भक्षक ढेकुण इत्यादी व परोपजीवी कीटक जसे ट्रायकोग्रामा, ब्रकौन इत्यादीचे संरक्षण होईल. त्यामुळे हानिकारक किडीचे नैसर्गिकरित्या नियंत्रण होण्यास मदत होईल.
- शेंडे व फळ पोखरणारी आळीच्या नियंत्रणासाठी एचएनपीव्ही १० एलई प्रती १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- शेंडे व फळ पोखरणारी अळीचा प्रादुर्भाव दिसताच ७ टक्के निंबोळी अर्काची किंवा आझाडिरेक्टिन ३०० पिपीएम ७० मि.ली. १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- रासायनिक कीटकनाशकाचा वापर फक्त किडीची आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडल्यानंतर करावी. सायपरमेथ्रिन २७ ईसी ४ मि.ली. किंवा क्लोरिनट्रांनीलीपोल १८.७ एस.सी. २.७ मि.ली. १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- पांढऱ्या माशीसाठी पिवळे चिकट सापळे १० ते १२ प्रती हेक्टर लावावेत.
- पांढरी माशी, मावा आणि तुडतुड्यासाठी थायमिथोक्झाम २७ डल्युजी ४ ग्रॅम किंवा एसीटामीप्रीड २० एस पी १.७ ग्रॅम किंवा इमिडाक्लोप्रोल १८.७ एससी २.७ मिलि १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

(संपर्क: +९१ ९४२०४९९८०८)